

شیوه‌ی نوین سرایش موسیقی

A New Approach to Sight Singing

Sol Berkowitz Professor of Music

Gabriel Fontrier Professor Emeritus of Music

Leo Kraft professor Emeritus of Music

FOURTH EDITION

ترجمه: فرید سراج

۱۳۹۲

سرشناسه	: برگزین، سول، ۱۹۲۲ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: Berkowitz, Sol شیوهی نوین سرایش موسیقی / سول برکوویتز ، گابریل فانتزیز ، لئو کرفت؛ گردآوری فرنود سراج؛ ترجمه فرید سراج ، مهلا رحیمی نژاد.
مشخصات نشر	: تهران: رهام، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۳۴۰ ص.؛ ۲۹×۲۲ سم.
شابک	: ۲۵۰۰۰۰ ریال؛ با لوح فشرده 978-600-5369-18-2
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
یادداشت	: عنوان اصلی: A new approach to sight singing, c1997.
یادداشت	: کتاب حاضر با عنوان "رویکردی نو به سرایش موسیقی" توسط انتشارات زهرا گلزار در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.
عنوان دیگر	: رویکردی نو به سرایش موسیقی.
موضوع	: سلفژ
شناسه افزوده	: فانتزیز، گابریل
شناسه افزوده	: Fontrier, Gabriel
شناسه افزوده	: کرفت، لئو، ۱۹۲۲ - م.
شناسه افزوده	: Kraft, Leo
شناسه افزوده	: سراج، فرنود، ۱۳۶۹ - ، گردآورنده
شناسه افزوده	: سراج، فرید، ۱۳۶۱ - ، مترجم
شناسه افزوده	: رحیمی نژاد، مهلا، ۱۳۶۳ - ، مترجم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ب/۴۳۰/۷۸۱/۴۲۳
رده بندی دیویی	: ۷۸۱/۴۲۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۹۴۷۵۰

انتشارات رهام

شیوهی نوین سرایش موسیقی

ویرایش چهارم

مولفان: سول برکوویتز ، گابریل فونتریز ، لئو کرفت

مترجمان: فرید سراج، مهلا رحیمی نژاد، فرنود سراج

ویراستار موسیقایی: رضا محجوبی نیا

صفحه بندی: فرید سراج، فرنود سراج

لیتوگرافی: رامین

چاپ: نقشینه پیمان

چاپ اول: ۱۳۹۲

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۳۶۹-۱۸-۲

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

دفتر نشر: خیابان کارگر جنوبی ، خیابان روانمهر ، کوچه دولتشاهی ، پلاک ۳

تلفن: ۶۶۴۱۴۲۲۸ فکس: ۶۶۹۷۱۲۰۲

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، نبش خیابان وحید نظری، پلاک ۲۸۲

تلفن: ۶۶۴۶۵۲۱۴ - ۶۶۹۵۴۵۶۰ فکس: ۶۶۹۵۲۶۶۶

فهرست

	V	مقدمه‌ای بر ویرایش چهارم	
X	ملودی‌ها	فصل اول	
	۳	بخش اول	
	۲۸	بخش دوم	
	۴۹	بخش سوم	
	۷۵	بخش چهارم	
۱۰۵	دوئت‌ها	فصل دوم	
	۱۰۶	بخش اول	
	۱۱۳	بخش دوم	
	۱۲۴	بخش سوم	
	۱۳۳	بخش چهارم	
۱۴۱	خواندن و نواختن	فصل سوم	
	۱۴۲	بخش اول	
	۱۵۶	بخش دوم	
	۱۸۰	بخش سوم	
	۲۰۱	بخش چهارم	
۲۳۴	تم‌ها و واریاسیون‌ها (بدون همراهی کننده)	فصل چهارم	
	۲۳۵	بخش اول	
	۲۴۱	بخش دوم	
	۲۴۸	بخش سوم	
	۲۵۴	بخش چهارم	
۲۶۰	ملودی‌های برگرفته شده از متون ادبی	فصل پنجم	
	۲۶۱	بخش اول	
	۲۷۲	بخش دوم	
	۲۸۱	بخش سوم	
	۲۸۸	بخش چهارم	
۲۹۹		تمرین‌های تکمیلی	
	۳۰۰	مقدماتی تا متوسطه	قسمت اول
	۳۱۴	متوسطه تا پیشرفته	قسمت دوم
۳۲۵	واژه‌نامه‌ی اصطلاحات موسیقی	ضمیمه‌ی اول	
۳۲۹	برخی از علائم کاربردی در موسیقی آوازی	ضمیمه‌ی دوم	

مقدمه‌ای بر ویرایش چهارم

درباره‌ی این کتاب

این کتاب شامل چهارچوبی هماهنگ از مطالب موسیقی است که به صورت تخصصی برای فراگیران سرایش موسیقی تنظیم شده است و همچنین شامل یک فصل جدید از ملودی‌های استاندارد کلاسیک و محلی می‌باشد. تسلط در سرایش موسیقی برای نوازندگان، پژوهشگران، آهنگسازان، اساتید کلیه‌ی رشته‌های موسیقی و مبتدیان یک امر ضروری می‌باشد. در حالت ایده‌آل باید قبل از هر چیز به هنرجویان آوازی و سازی سرایش موسیقی آموزش داده شود. ولی در حقیقت به تعداد کمی از هنرجویان اینگونه آموزش داده می‌شود. آموزش سرایش موسیقی، اغلب بعد از آموزش نوازندگی و دروس دانشگاهی قرار می‌گیرد از این رو آموزش سرایش موسیقی به بخشی ضروری در مدارس متوسطه، کنسرواتوارها، کالج‌ها و دانشگاه‌ها تبدیل شده‌است.

متاستفانه بسیاری از کتاب‌های موجود صرفاً برای اهداف آموزشی نوشته نشده و تنها ملودی‌های ادبی را ارائه داده‌اند. کتاب شیوه‌ی نوین سرایش موسیقی، متشکل از موسیقی‌های ترکیبی جدیدی برای ارائه‌ی سطوح مختلف در کلاسهای آوازی است. مطالب نوشته شده برای این کلاس‌ها بر پایه‌ی مفاهیم اصلی

ویرایش‌های قبلی این کتاب می‌باشد. ما با استناد به تجربه‌ی آموزش این کتاب در چهار دهه و همچنین نظرات ارزشمند خوانندگان این کتاب، ویرایش چهارم را با بازنگری و حذف بعضی از تمرین‌ها، افزودن مطالب و یک فصل کاملاً جدید ارائه نموده‌ایم.

ملودی‌های برگرفته شده از متون ادبی

ما با توجه به تجربه‌ی تدریس این کتاب و نیز پیشنهادات ارزنده‌ی بسیاری از همکارانمان، فصل پنجم را با نام «ملودی‌های برگرفته شده از متون ادبی» در ویرایش چهارم به کتاب افزوده‌ایم. ترتیب دیگر فصل‌های این کتاب بر طبق ویرایش‌های قبلی می‌باشد، این فصل جدید شامل ملودی‌های استاندارد برگرفته شده از متون ادبی و قطعات محلی می‌باشد. فراگیری این ملودیها باعث می‌شود هنرجویان بتوانند دانش و مهارت به‌دست آمده از تمرینات انجام شده را در طول زندگی حرفه‌ای به موسیقی انتقال دهند. ملودی‌های فصل پنجم گستره‌ی وسیعی از سبکهای موسیقی سازی و آوازی را به هنرجویان ارائه می‌دهد. تعداد محدودی از این ملودی‌ها برای موسیقی آوازی تنظیم شده‌اند. میزان سختی هر بخش از فصل پنجم با بخشهای دیگر متناسب بوده و توضیحات مربوط به ملودی‌های هر بخش در جای خود آورده شده است.

انجام دهد. این تمرین‌ها معمولاً به عنوان تکالیف نیز داده می‌شوند و پیشنهاد ما این است که تمرین‌های فصل دوم را هر هفته انجام دهید.

تم و واریاسیون‌های فصل چهارم شامل ترکیب‌بندی نسبتاً گسترده‌ای می‌باشد که ممکن است به‌طور کامل توسط یک نفر خوانده و یا در میان چند نفر تقسیم شود. از آنجا که ماهیت موسیقی به واسطه‌ی یک واریاسیون تغییر می‌کند، در هنرجو انگیزه‌ای برای تفکر در مورد مفاهیم تفسیر موسیقی ایجاد می‌کند.

در پاسخ به پیشنهادات همکارانمان در سراسر کشور و بر اساس تجربه‌ی خودمان فصل پنجم را به کتاب اضافه کردیم که شامل ملودی‌های استاندارد کلاسیک و نیز موسیقی محلی بسیاری از فرهنگ‌ها می‌باشد که هنرجویان می‌توانند همزمان با فصل‌های دیگر مورد استفاده قرار دهند. این ملودی‌ها فرم تمرین‌های ما را به ادبیات مرسوم آن دوره تبدیل کرده و برای خواندن و نواختن تنظیم شده‌اند. ملودی‌های این فصل سبک‌های موسیقی متنوعی را به هنرجویان ارائه می‌دهد.

کاربردهای دیگر این کتاب

تمرین‌های تکمیلی ارائه شده در این مجموعه در رابطه با فواصل، انواع پرش، زیر و بمی اصوات و ریتم می‌باشد. قسمت اول تمرین‌های تکمیلی با بخش اول و دوم هر پنج فصل مورد استفاده قرار می‌گیرد درحالی‌که قسمت دوم با بخش سوم و چهارم هر پنج فصل استفاده می‌شود.

این کتاب با روش‌های بسیاری مورد استفاده قرار می‌گیرد از جمله دیکته‌موسیقی در کلاس و بویژه

دوئت‌های بسیار با ارزشی که بدین منظور به اثبات رسیده‌اند و همچنین افرادی که مایل به پیدا کردن راهی برای افزایش مهارت‌های شنوایی در خارج از کلاس درس هستند می‌توانند از این کتاب استفاده کنند. یک روش بسیار عالی برای تمرین هنرجویان این است که ملودی‌هایی که اخیراً شنیده‌اند یا به گوششان آشنا است و یا ضبط شده است را نوشته و روی پیانو یا سازهای دیگر اجرا کنند.

تشکر و قدردانی

ما این فرصت را پیدا کردیم که از بسیاری از دانشجویان دانشکده‌ی کوئینز که با نظرات و پیشنهادات خود در شکل‌گیری ایده‌هایمان ما را یاری کردند تشکر کنیم. همچنین تشکر می‌کنیم از پیشنهادات همکارانمان در دانشگاه و خارج از آن و به‌خصوص کسانی که ما را در انتخاب نمونه‌های ادبی یاری کردند. ما به‌ویژه مدیون پروفیسور جان کستلینی ویراستار خدکار و صبور هستیم، کسی که به‌طور مداوم و با تلاش بی‌صرانه مقالات و دست‌نوشته‌های ما را به شکل نهایی رسانده است. بسیاری از ایده‌های اساسی ما در موسیقی و تئوری در طول سال‌ها توسط هنرجویان و همکاران به‌خصوص کارول راتائوس به دست آمده که از ایشان کمال قدردانی را داریم. از سوی دیگر استقبال گسترده از سه نسخه‌ی قبل ما را بر آن داشت تا تحقیقات خود را ادامه دهیم و عناوین دیگری به این کتاب اضافه نماییم.

هر کسی می‌تواند خواندن را بیاموزد و از آن لذت ببرد. مهم نیست که فرد چه نوع صدایی داشته باشد بلکه

می‌توان با تمرین قابلیت‌های خواندن را به‌دست آورد. احساس رضایتی که از این طریق به‌دست می‌آید از زمانی که صرف کرده‌ایم بسیار با ارزش‌تر است.

این کتاب پایان راه نیست، بلکه دری را به سوی تجارب مختلف موسیقی باز می‌کند. برای یک موسیقیدان خوب توانایی خواندن ملودی‌ها (سلفژ) یکی از مهارت‌های مورد نیاز می‌باشد. موسیقی فقط بر روی کاغذ نیست، برای وارد کردن موسیقی به زندگی‌مان باید ابزاری باشد که آن را بخواند و گوشی که آن را بشنود و ذهن موسیقایی که بتواند بخواند و بشنود، در سکوت افکار.

بر کرنتز / فونتریپ / کرافت

دانشکده‌ی کوپینز ۱۹۹۶

مقدمه‌ی مترجم

با توجه به نیاز هنرجویان و ملودی‌های کاربردی این کتاب بر آن شدیم «شیوه‌ی نوین سرایش موسیقی» را با ترجمه‌ای مطلوب در اختیار هنرجویان قرار دهیم. به دلیل تنوع در برگردان برخی از واژه‌های موسیقی از زبانهای مختلف به فارسی، در ترجمه‌ی این کتاب سعی شده است از واژه‌های رایج‌تر استفاده گردد. همچنین تا حد امکان به متن اصلی وفادار مانده و برای درک بهتر مطالب (در مواردی) از ترجمه‌ی آزادتری استفاده شده است. توضیح برخی از واژه‌ها و اصطلاحاتی که توسط مترجم اضافه گردیده با حرف «م» مشخص شده تا از توضیحات اصلی مولف متمایز گردد. در قسمت ضمیمه‌ی اول و دوم نیز برای درک بهتر مطالب از کلمات مترادف و توضیحات بیشتر استفاده گردیده‌است. در ترجمه‌ی «شیوه‌ی نوین سرایش موسیقی» از کتاب‌های تئوری بنیادی موسیقی (پرویز منصوری)، تئوری موسیقی (مصطفی کمال پورتراب)، فرهنگ

تفسیری موسیقی (بهرروز وجدانی)، فرهنگ جامع اصطلاحات موسیقی (فریدون ناصری)، هارمونی والتریستون (سیاوش بیضایی)، نیز استفاده گردیده و لازم می‌دانم از بزرگان موسیقی ایران، مولفین و مترجمین گران قدر که در راستای تعالی فرهنگ موسیقی ایران همت گمارده‌اند، قدردانی نمایم.

با وجود حساسیت و دقت در ترجمه و صفحه آرایی این کتاب، باز هم عاری از خطا و کاستی نیست که امید است با نظرات و رهنمودهای شما عزیزان در آینده رفع و تکمیل گردد.

در پایان لازم می‌دانم از زحمات خانم نسیم باقری، آقای رضا محجوبی نیا، آقای مهدی محسن پور و همچنین برادرم آقای فرنود سراج و همسر خانم مهلا رحیمی نژاد که در مراحل مختلف ترجمه، ویراستاری، گردآوری و صفحه آرایی، مرا یاری نموده‌اند سپاسگذاری نموده و همچنین از پدرم آقای محمد صادق سراج که همواره در تمام مراحل زندگی از هدایت و حمایت ایشان بهره برده‌ام قدردانی می‌نمایم.

فرید سراج

۱۳۹۲

فصل اول ■ ملودی‌ها

ملودی‌ها

قبل از خواندن یک ملودی (اجرای هر نوع موسیقی) لازم است قواعد نت نویسی موسیقی را که امروزه مورد استفاده قرار می‌گیرد به طور کامل درک کنیم. پنج خط حامل به همراه کلید، عدد میزان (مِزانِ نما)، نشانه‌ی سرعت و علائم بیانی، گُدهای موسیقی را تشکیل می‌دهد. تمام این عناصر باید به طور همزمان رمزگشایی شده تا نوشته‌های روی کاغذ، به موسیقی تبدیل شوند.

تونالیتِه

ملودی‌های بخش اول تونال می‌باشد و هر کدام در تنالیتِه‌ی مشخصی نوشته شده‌است. هنرجو باید قبل از خواندن، تونالیتِه را بشناسد. توجه داشته باشید نُت تونیک تونالیتِه (که اغلب اولین نت ملودی است) باید با پیانو یا دیاپازون نواخته شود و هنرجو با آن همخوانی کند. گام تونالیتِه باید به صورت بالارونده و پایین رونده و سپس آرپژهای متشکل از فواصل سوم، پنجم و اُکتاو خوانده شود تا تونالیتِه‌ی ملودی بیشتر درک شود.

تمپو (تُنْدَا)

بعد از آن لازم است تمپو (سرعت اجرای قطعه) و میزان (تعداد ضرب در هر میزان) را بشناسیم. برای آشنایی هنرجویان، در این کتاب نشانه‌های مختلف و متداول

تمپو مورد استفاده قرار گرفته است. یک خواننده باید نشانه‌های تمپو را بشناسد و در اجرا از آن‌ها استفاده کند. نشانه‌های تمپو را در واژه‌نامه‌ی صفحه‌ی ۳۲۵ می‌توان یافت.

عدد میزان نشانه‌ی متر است. میزان‌های ساده‌ی دوتایی، سه‌تایی و چهارتایی به صورت ۲، ۳، ۴ به عنوان اعداد بالا یا با علامت C (برابر میزان ۴) و یا F (برابر میزان ۲) نشان داده می‌شوند. میزان‌های ترکیبی مانند $\frac{6}{8}$ ، $\frac{9}{8}$ ، $\frac{12}{8}$ ترکیبی از میزان‌های ساده در یک میزان می‌باشد. اگر هنرجو همگام با رهبر ارکستر وزن‌خوانی کند می‌تواند تمپو را درک کند.

همواره باید اجرای الگوی استاندارد مورد استفاده قرار گیرد. $\frac{6}{8}$ ممکن است در ۲ یا ۶ ضرب رهبری شود، $\frac{9}{8}$ و $\frac{12}{8}$ در ضرب‌های جداگانه به ترتیب در ۳ و ۴ ضرب رهبری شوند. تمپو (تُنْدَا) یا اغلب اوقات اجزای ملودی موجب می‌شود تا هنرجو بتواند میزان‌های ترکیبی را درست اجرا کند.

ملودی‌های آوازی بدون متن

توصیه می‌شود برای کنترل کیفیت و زیر و بمی صدا، برخی از نت‌ها با صدای مشخصی خوانده شود. در خیلی از کشورهای خارجی برای وزن‌خوانی درجات مختلف